

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ
студентів денної форми навчання
спеціальності “Середня освіта, біологія”
з дисципліни “Історія української культури”**

Укладач: Новосад М.Г.. доцент кафедри
філософії, соціології та релігієзнавства

Івано-Франківськ
2021

Пояснювальна записка

Культура є єдиною соціальною мірою що демонструє розвиток держави, дає якісну характеристику суспільства, допомагає людині пізнати світ та забезпечує врегулювання соціальних відносин людей.

Глибоке вивчення й осмислення своєрідності, самобутності розвитку української культури, об'єктивне бачення сучасних концепцій та різного роду наукових тлумачень щодо історико-культурних подій від часів Київської Русі до нині сприятимуть формуванню у студентів наукового світогляду, підвищенню загально - культурного рівня, вихованню у них високих морально-етичних якостей, розширенню загальнотеоретичних та специфічних знань на основі опанування національними та загальнолюдськими цінностями в галузі культури і мистецтва.

Своєрідність культури та процесів її функціонування розкривається в її здатності бути особливою формою людського буття, а не слугувати тільки предметом споглядання та пізнання або бути благом чи сукупністю благ, здатних забезпечити комплекс культурних запитів та потреб людини і суспільства.

Культура закономірно виникла як природно-історична, духовна форма життя і розвитку суспільства. Принципи і закони починають розкриватися і використовуватися членами суспільства у процесі людської життєдіяльності, а особливості об'єктивним і природним чином складаються в суспільній організації раніше, ніж стають свідомими правилами, нормами поведінки й творчості самих членів суспільства. Тому вона не допускає свавільного втручання ззовні, переривання традицій тощо.

Принципи зв'язку людини з предметами навколишнього світу, з артефактами матеріальних та духовних цінностей культури, спосіб їх входження у соціальне життя залежить від тих глибинних процесів, які відбуваються в суспільстві.

Такий підхід до культури як універсальної реальності людського буття визначає загальну методологію розробки робочої програми.

Робоча програма курсу «Історія української культури» зорієнтована на ознайомлення та вивчення студентами особливостей, закономірностей та основних тенденцій розвитку художньої культури українського народу від її витоків до сучасності.

Завдання навчальної дисципліни:

Сприятиме студентам у вивченні сутності культури, як суспільного явища, досліджуючи найважливіші сторони культурного життя суспільства й поглибити їх теоретичні знання про феномен української культури.

Формування умінь, навиків наведених в даному курсі, якими повинен оволодіти студент, після вивчення предмету «Історія української культури». Кожна тема має відповідний зміст та розроблені до неї тести, практичні, підібрана основна, методична і додаткова література, глосарій.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: .

- поняття і суть національної культури, основні елементи, необхідні для формування та інтегративного визначення національної культури, співвідношення між державністю, ідентичністю і культурою та між нацією і етносом;

- основні елементи української культури, що були закладені в часи Княжої доби, - роль історичної самосвідомості в становленні української самоідентичності;
- культурні надбання українського бароко, які стали домінантою у художньому житті українських митців доби Відродження;
- основні етапи формування художніх стилів в українській культурі.

вміти:

- ідентифікувати явище культури за їх історичною значущістю за національною приналежністю;
- систематизувати інформацію, здійснювати порівняльний аналіз та використовувати її у практичній діяльності;
- характеризувати стильові особливості художньої культури;
- аналізувати на основі наукової методології суспільствознавчих дисциплін багатий фактичний матеріал з історії української культури;
- визначати можливості культурних надбань відповідно до національних інтересів України;
- визначати основні тенденції розвитку українського мистецтва;
- чітко окреслювати предмет і завдання історії української культури відповідно до інших гуманітарних наук.
- робити порівняльний аналіз мистецьких цінностей з приналежністю їм певного художнього стилю.
 - популяризувати та пропагувати українські культурні традиції.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
Самостійної роботи
ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

№ теми	Тематика семінарських занять	К-сть годин
Тема 1	Українська культурологічна думка в контексті загальноєвропейської культурної традиції.	8
Тема 2	Мистецтво в системі духовної культури суспільства.	8
Тема 3	Витоки та історичні передумови української культури.	10
Тема 4	Культура Княжої доби.	14
Тема 5	Культурні традиції українського Ренесансу (XV – перша половина XVII ст.)	14
Тема 6	Культурологічний потенціал Т. Г. Шевченка в українській культурі.	6
Всього годин :		60

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Форми організації самостійної роботи студентів та індивідуальної роботи зі студентами подано в таблиці:

Форми самостійної та індивідуальної роботи студентів		Форми контролю	
<i>Позааудиторна робота</i>	<i>Індивідуальна робота з викладачем</i>	<i>Аудиторний контроль викладача</i>	<i>Самоконтроль студентів</i>
Підготовка до семінару	Консультації: - індивідуальні; - групові (розгляд типових питань)	Програмований контроль: тести; усне опитування, обговорення	Тестування
Самостійне вивчення окремих тем	Консультації	Колоквіум Експрес-опитування	Тестування
Підготовка реферату	Узгодження плану і списку літературних джерел Рецензування	Захист (виступ)	Опитування
Робота з літературою за курсом	Співбесіда	Вибірковий	Оформлення тез (висновків)

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАТЬ ПО ТЕМАХ ДИСЦИПЛІНИ

Самостійна робота. 1

Тема. Українська культурологічна думка в контексті загальноєвропейської культурної традиції.

Питання для самостійного вивчення:

1. Формування загальноєвропейської культурної традиції в погляді на культурний розвиток людства.
2. Становлення української культурології.
3. Культурологічні праці видатних діячів української культури.

Методичні вказівки. На лекційному занятті було проаналізовано в чому полягає філософський сенс дисципліни «Історія української культури» та яке її місце в системі гуманітарних наук. Ми ознайомились також з основними поняттями, функціями, принципами та методами аналізу культури. Проте тема «Історія української культури як наукова і навчальна дисципліна» не може бути повністю розкрита без аналізу значення української культурологічної думки в контексті загальноєвропейської культурної традиції.

Якщо культурологія – це наука про розвиток культури, а культурологічна думка – це уже завершена концепція цього розвитку, то під таким кутом зору українська культурологічна думка формується досить пізно, а саме в ХІХ – на початку ХХ століття. Ряд дослідників вважає, що в класичному розумінні українські вчені не розробляли культурологію, бо на теренах нинішньої України не було вчених культурологів європейського рівня. Мотивується такий погляд і тим, що Україна постійно перебувала під впливом інших народів, розглядалася ними як другорядна і часто неповноцінна спільнота. Це гальмувало розвиток своїх культурологічних шкіл. Однак аналіз наукового доробку українських вчених, проведених в останні роки, переконує, що однозначної відповіді тут бути не може.

При опрацюванні даної теми самостійно особливу увагу зверніть на тому як формувалась загальноєвропейська культурна традиція в погляді на культурний розвиток людства і коли саме відбулося становлення української культурології. Зробіть порівняльний аналіз основних культурологічних праць видатних діячів української культури: М. Драгоманова, М. Грушевського, І. Франка .

Після вивчення матеріалу теми студент зможе:

- уявити сутнісні риси загальноєвропейської культурної традиції;
- зрозуміти діалектичну взаємозалежність культур різних народів від умов їх розвитку;
- вміти обґрунтувати існування української культурологічної думки;
- показати загальноєвропейський рівень досліджень українських вчених;
- зрозуміти світоглядні концепції української інтелігенції щодо подальшого розвитку українського народу.

Література.

1. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: Навч. посіб.- К.: ЦУЛ, 2003.- 13-24.
2. Кравець М.С., Семашко О.М., Піча В.М. та ін. Культурологія: Навч. посіб.- Львів: Магнолія-плюс, 2003.- С.49-64.
3. Бокань В. Культурологія: Навч. посіб.- К.: МАУП, 2000.- С.5-15.
4. Шевнюк О.Л. Культурологія: Навч. посіб.- К.: Знання-Прес, КОО, 2004.- С.31-40
5. Реєнт О.,Малій О. Культура України на початку ХХ століття //Історія України.- 2003.- №16.- С.5.
6. Лозовицький О. Українська світоглядна культура у ХІХ столітті// Історія України.- 2003.- №17.- С.6.
7. Шейко В. Історія української культури. – К., 2010.

Запитання для самопідготовки.

1. Яке співвідношення мають хронологічні межі культурних епох з їх культурологічними концепціями?
2. Які існують першоджерела культурологічної думки?
3. В чому проявляється зв'язок української культурологічної думки з загальноєвропейською культурною традицією?
4. Як взаємозв'язані культурологічні погляди І.Франка з ідеями західноєвропейських культурологів ХVІІІ ст.?
5. В чому проявляється значення досліджень українських культурологів?
6. В чому проявився талант вченого М. Грушевського як культуролога, а в чому - як історика?
7. Назвати праці українських вчених ХХ ст., що присвячені дослідженню української культури.

Теми для доповідей та рефератів.

1. Загальноєвропейська культурна традиція в погляді на культурний розвиток людства.
2. Етапи становлення української культурології.
3. Культурологічні праці М. Грушевського.
4. Діяльність Кирило-Мефодіївського братства.
5. Культурологічні погляди М. Драгоманова.
6. Іван Франко як культуролог.

Самостійна робота №2

Тема. Мистецтво в системі духовної культури суспільства.

Питання для самостійного вивчення:

1. Мистецтво як унікальний механізм культурної еволюції.
2. Диференціація та інтеграція видів мистецтва.
3. Соціальні функції мистецтва.

Методичні вказівки. Вивчаючи поняття культури ми розглянули культуру як феномен людської діяльності. При цьому йшла мова про розмежування матеріальної та духовної культури в сучасній культурології. Якщо поняття “матеріальна культура” є більш простим чинником, то визначення духовної культури потребує більш детального розгляду, оскільки до духовної культури відносять: міфологію, релігію, філософію, мистецтво та науку.

Розглядаючи перше питання даної теми особливу увагу зверніть на різні тлумачення поняття “духовна культура”, спільне і відмінне між матеріальною та духовною культурою, а також визначте основні риси, які відрізняють духовну культуру від інших галузей.

Унікальним механізмом культурної еволюції людства і основним методом відображення духовного світу людини виступає мистецтво. Мистецтво як форма культури – це сфера духовно-практичної діяльності людей, спрямована на художньо-образне осягнення і освоєння світу. Мистецтво нічого не аргументує – цим займається наука; нічого не пояснює – цим займається філософія. Воно не збирає фактів – це ампула історії. Мистецтво не агітує – цим займається політика. Мистецтво розширює Всесвіт, бо творить нову його реальність. Проаналізуйте в чому саме полягає роль мистецтва в еволюційному розвитку людства та які основні етапи культурної еволюції людства виділяють вчені. Використовуючи тлумачний словник дайте визначення поняття “мистецтво”.

При опрацюванні другого питання розкрийте основні підходи до класифікації видів мистецтва. Диференціація мистецтва полягає в тому, що з виникненням класового суспільства та професій виникають традиції, які обмежують творця художнього образу у виборі художньо-виражальних засобів. Проілюструйте яким чином це відбувається. Паралельно з диференціацією мистецтва на окремі види в історії культури йде протилежний процес його інтеграції. У наш час на основі інтеграції мистецтв виділяють такі його види, як мистецтво синтетичне та віртуальне.

Дайте визначення основним функціям мистецтва: рекреативній, світоглядній, пізнавально-евристичній, художньо-концептуальній, випереджувально-просвітницькій, виховній, сугестивній та естетичній.

Після вивчення матеріалу необхідно:

- дати визначення духовної культури;
- охарактеризувати її види та характерні особливості;
- пояснити роль мистецтва як унікального механізму духовної культури та одного з елементів формування світогляду людини;
- розкрити основні підходи до класифікації видів мистецтва;
- проаналізувати основні соціальні функції мистецтва.

Література.

1. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Погорілий Д.Є. Кредитно-модульний курс культурології: Навч. посіб.- К.: ЦУЛ, 2006.- С.67-91.
2. Культурологія: Курс лекцій/ Під ред. А.Г.Баканурського та ін.- К.: ВД „Професіонал”, 2004.- С.34-37.
3. Українська і зарубіжна культура: Навч. посіб.// За ред. М.М. Заковича. - К.: Знання, 2006.- С.63-74, 83-85.
4. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: Навч. посіб.- К.: ЦУЛ, 2003.- С.52-81.
5. Левчук Л.Т. Історія світової культури.- К.: Либідь, 1997.- С.381-382, 405-408.
6. Матвеева Л.Л. Культурологія: Курс лекцій.- К.:Либідь, 2005.- С.230-257.
7. Шейко В. Історія української культури. – К., 2010.

Запитання для самопідготовки.

1. Традиційний поділ культури на “духовну” і “матеріальну”. Чи правомірне розрізнення цих понять?
2. У якому випадку можна говорити про духовну культуру як особливу галузь культурного простору? Що, на вашу думку, принципово відрізняє міфологію від релігії як духовних феноменів культури?
3. Чи правильне твердження, що будь-який артефакт, будь-який феномен культури є “мистецтвом”?
4. До мистецтва відносять...
5. Масова культура – це дайте визначення?

Теми для доповідей та рефератів.

1. Культурні форми та їх властивості.
2. Ментальне поле культури.
3. Мистецтво як унікальний механізм культурної еволюції.
4. Художня культура як частина духовної.
5. Художній образ в мистецтві, його особливості і значення.
6. Міфологія та релігія як феномени духовної культури.
7. Стилi в мистецтві.
8. Художні методи в мистецтві та їх особливості.
9. Віртуальна реальність як новий вид мистецтва.
10. Класифікація художньої культури.

Самостійна робота. 3

Тема. Витоки та історичні передумови формування української культури.

Питання для самостійного вивчення.

1. Україна у просторі історії й культури.
2. Елементи етнографізму, традицій і звичаїв у вивченні культури слов'ян.
3. Історико-етнографічне районування України та етнографічні групи українського народу.

Методичні вказівки. Розглядаючи поняття „ національна культура ” та фактори, які впливають на її розвиток. Ми ознайомились з загальними особливостями розвитку національної культури в різні історичні періоди. Були проаналізовані основні джерела вивчення культури українського народу. Проте, українська культура не виникла сама по собі, а базувалась на розвитку та історичному досвіді багатьох слов'янських народів, тому характеристика національної культури буде більш зрозумілою і повною у контексті культурно-історичних доль слов'янства.

Культура українського народу, як і культура будь-якого народу, формувалась протягом століть, зазнавши впливу різноманітних факторів – від біологічних і етнологічних (тобто пов'язаних з історією формування та розвитку народів) до соціально-політичних закономірностей і навіть історичних подій випадкового характеру. Якщо вести мову про передісторію формування культури українського народу, то можна сказати, що землі, які сьогодні є територією України бачили безліч етнічних процесів, взаємодій, переселень.

Культура кожного народу вступала в контакти з культурою сусідів; переможці змішувались з переможеними, іноді засвоювали їхню мову й культурні досягнення – адже переможці нерідко стояли в культурному відношенні нижче переможених. Культурні контакти здійснювалися безупинно протягом усієї історії людства. Проаналізуйте, яким чином культура інших народів впливала на становлення та розвиток української культури.

Враховуючи те, що українські землі займали значну територію і на культуру різних частин України мали вплив численні етноси, то важливе значення для вивчення української культури, за своїми пізнавальними можливостями, має етнографічний принцип. Сива давнина відлунює в ритуалах, звичаях, обрядах народу. У них живе пам'ять культур, що давно вже пішли з лиця землі й елементи яких лягли у фундамент української культури. При опрацюванні даного питання особливу увагу зверніть на те, яке місце займають звичаї й традиції в національній культурі.

Визначити типологічні риси тих або інших явищ культури і генетичні зв'язки між ними дозволяє етнографічне районування. Культура та побут українського народу, маючи багато загальнонаціональних рис, в той же час зберігають і певні особливості, які виявляються в територіальному аспекті й зумовлені характером історичного розвитку окремих районів України, природно-географічними умовами, взаємозв'язками з іншими народами. З цього погляду територія України поділяється на ряд основних етнографічних зон: Наддніпрянщина, Слобожанщина, Поділля, Полісся, Прикарпаття та ін. Протягом століть в Україні

склалися численні етнографічні групи, тобто субетнічні групи, які тривалий час зберігали певні відмінності культури, мови, побуту та звичаїв, (гуцули, бойки, лемки, покутяни, оппіляни, поліщуки, та ін.) Розглядаючи питання етнографічного районування України дайте коротку характеристику основних етнографічних зон та груп українського народу.

Після вивчення матеріалу теми Ви зможете:

- визначити місце української культури серед культур інших слов'янських народів;
- дати характеристику етнографічного принципу вивчення національної культури;
- зрозуміти діалектичну взаємозалежність культур різних народів від умов їх історичного розвитку;
- показати в чому полягає сила звичаїв і традицій українського народу;
- виділити основні історико-етнографічні райони України та етнографічні групи українського народу.

Література.

1. Культурологія: Курс лекцій //За ред. А.Г.Баканурського та ін.- К.: ВД „Професіонал”, 2004.- С.13-22.
2. Українська і зарубіжна культура: Навч. посіб.// За ред. М.М. Заковича. - К.: Знання, 2000.- С.334 - 351.
3. Русанівський В.М. Культура українського народу: Навч. посіб.- К.: Либідь, 1994.- С.5-8, 19-21.
4. Левчук Л.Т. Історія світової культури.- К.: Либідь, 1997.- С.381-382, 405-408.
5. Наулко В.І. та ін. Культура і побут населення України. - К.: Либідь, 1994.- С.5-8.
6. Етнографія України: Навч. посіб.// За ред. проф. С.А. Макарчука.- Львів: Світ, 2004.- 520 с.

Запитання для самопідготовки.

1. Яке місце займає українська культура серед культур інших слов'янських народів?
2. В чому полягає принцип етнографізму у вивченні культури?
3. Чи етноси, які жили на сучасні території України певний час і зникли, мали вплив на українську культуру?
4. Що таке „етнографія”?
5. Які основні історико - етнографічні райони ви знаєте?
6. Охарактеризуйте основні етнографічні групи українського народу.
7. Чи впливають звичаї й традиції на розвиток культури? Яким чином?

Теми для доповідей та рефератів.

1. Обряд і традиція в українській культурі.
2. Особливості культурного розвитку Бойківщини; Буковини; Волині; Гуцульщини; Закарпаття; Лемківщини; Поділля; Покуття; Слобожанської України.

Самостійна робота.4

Тема. Культура Княжої доби.

Питання для самостійного вивчення.

1. Особливості світорозуміння людини часів Київської Русі.
2. Зародження і розвиток шкільної освіти. Наукові знання.
3. Архітектура Київської Русі.
4. Образотворче мистецтво: іконопис, фреска, мозаїка, книжкова мініатюра.

Методичні вказівки. Культура Київської Русі – видатне явище світової середньовічної культури. Хронологічно воно охоплює IX – сер. XIII ст. Культура ця розвивалась у загальному контексті світової культури, але мала лише її властиві риси, зумовлені конкретними історичними обставинами і східнослов'янськими традиціями. Вивчаючи історію культури власного народу не можна оминати такого важливого її етапу, як період Київської Русі. Враховуючи те, що дана тема досить детально розглядається в курсі „Історія України” не повинно виникати особливих труднощів при самостійному її опрацюванні.

Вирішальне значення в історичному розвитку держави відіграла далекоглядна реформа князя Володимира – запровадження християнства. Розглядаючи перше питання теми проаналізуйте яким чином запровадження християнства вплинуло на світогляд людей часів Київської Русі. Зверніть увагу як відбувалося поступове злиття народної релігії та церковного християнства.

Опісля християнізації Київської Русі починає швидко розвиватись книжна справа. Охарактеризуйте які основні напрями та жанри книжності були найбільш розвинуті в цей період. Розкрийте внесок у розвиток української культури видатних мислителів Київської Русі - Ярослава Мудрого, митрополита Іларіона, Володимира Мономаха та ін.

Яскравою сторінкою культурного розвитку Київської Русі виступає архітектурне будівництво. Розглядаючи особливості архітектури даного періоду особливу увагу зверніть на те як при будівництві храмів та інших споруд враховувалися традиції попередніх часів і яким чином вплинуло християнство на розвиток архітектури.

Процес поширення й утвердження християнства на Русі супроводжувався формуванням нових традицій в образотворчому мистецтві. В ході самостійного розвитку давньоруського іконопису традиції візантійської іконографії послаблювалися, створювалися самобутні, яскраві шедеври церковного живопису. Дайте характеристику основним шедеврам іконопису, фрески, мозаїки, книжкової мініатюри періоду Київської Русі.

Після вивчення матеріалу необхідно:

- визначити місце давньоруської культури в контексті світової культури епохи Середньовіччя;
- показати в чому полягали особливості світорозуміння людини часів Київської Русі;
- виділити основні складові давньоруської книжної справи та її роль у розвитку культури;
- охарактеризувати унікальні пам'ятки архітектури Київської Русі;

- зрозуміти роль окремих особистостей (Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, Іларіона та ін.) не тільки у розвитку культури Русі, а й у світовій культурі;
- показати значення християнства для розвитку давньоруської культури;
- виділити особливості розвитку різних видів образотворчого мистецтва Київської держави.

Література.

1. Культурологія: Курс лекцій /За ред. А.Г.Баканурського та ін.- К.: ВД „Професіонал”, 2004.- С.115-129.
2. Українська і зарубіжна культура: Навч. посіб./ За ред. М.М. Заковича. - К.: Знання, 2000.- С.379-419.
3. Греченко В.А. та ін. Історія світової та української культури: Підручн.- К.:Літера,2000.- С.283-308.
4. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Погорілий Д.Є. Кредитно-модульний курс культурології: Навч. посіб.- К.: ЦУЛ, 2006.- С.214-223.
5. Абрамович С.Д., Чикарьова М.Ю. Світова та українська культура: Навч. посібн.- Львів: Світ, 2004.- С.273-284.
6. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посіб / За ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника.- Львів:Світ, 2005.- С.375-395.
7. Захарченко П. Київська Русь: Державний устрій, суспільний лад та основні риси права // Історія України. - 2002.- №7.-С.4-6.
8. Котляр М.Ф. Спадщина Київської Русі. // Історія України.-2001.- №31-32.-С.7-9; №33-34.- С.2.
9. Кушинська Л. Становлення державного права і племінна звичаєва традиція у Київській Русі (кін. IX-X ст.)//Історія України. - 2000.- №38.- С.3-4.
10. Моця О. Замки Київської Русі як соціальний тип поселень// Історія України.- 2001.-№4.-С.1-3.
11. Ричка В. Київська Русь: проблеми, пошуки, інтерпретації// Історія України. - 2001.-№8.-С.1-4.
12. Федоренко Т. Вплив християнського світогляду на правосвідомість та правову культуру Київської Русі (кін.Х -перша третина XIII ст.) // Право України,- 2001.- № 8 .- С.114-116.

Запитання для самопідготовки.

1. Який історичний, політичний та культурний зміст вкладається у поняття „Київська Русь”?
2. Чим була для України-Русі християнізація життя і культури?
3. Які здобутки найдавнішої української книжності вам відомі?
4. Охарактеризуйте найяскравіших мислителів Київської Русі.
5. Що вам відомо про архітектурні здобутки київської доби?
6. Які ви знаєте провідні жанри оригінальної літератури Київської Русі?
7. Чи стала перекладна література першоджерелом для процесів становлення і розвитку оригінальної літератури Русі?

Самостійна робота. 5

Тема. Культурні традиції українського Ренесансу (XV – перша половина XVII ст.)

Питання для самостійного вивчення:

1. Ранній ренесанс.
2. Ранній гуманізм в Україні.
3. Розвиток вищої школи в Україні.

Методичні вказівки. У 30-х роках XV ст. в українських землях посилилось прагнення позбутися литовського панування, зміцніло тяжіння до відновлення державності. Центром духовного життя знову став Київ. У 1440 р. відновилось Київське князівство на чолі з Олельком Володимировичем. Його володіння охопили Переяславщину, Київщину, частину Чернігівщини, Полісся, Житомирщину, де політичне колись могутньої держави – Київської Русі пов'язується з економічним і культурним піднесенням. Питання, які виносяться на самостійне опрацювання доповнюють матеріал, розглянутий на лекційному занятті.

Знаменною для цього періоду в розвитку української культури була пильна увага до своєї історії, що можна назвати відродженням традицій культури Київської Русі. Зверніть увагу в чому полягають особливості Олельковицького ренесансу і в яких галузях він знайшов своє найяскравіше вираження.

Олельковецький ренесанс можна вважати періодом формування гуманістичного світогляду в українській культурі, коли в центрі уваги постало земне життя людини і її діяльність. В культурі України раннім гуманізмом зазвичай називають період XV – XVI ст., ознаменований діяльністю провідних вчених – вихідців із українських земель – Юрія Дрогобича, Павла Русина, Лукаша з Нового Міста, Григорія Чуя, Станіслава Оріховського-Роксоляна та ін. Охарактеризуйте внесок кожного з цих діячів в українську культуру.

На лекційному занятті ми розглянули особливості шкільної освіти України в період польсько-литовського панування. Проте на межі XVI – XVII ст. під впливом західноєвропейських гуманістичних та реформаційних ідей в українській освіті відбулися істотні зміни. Було створено нові навчальні заклади, які ґрунтувались на національних освітніх традиціях, поєднанні вітчизняного і кращого європейського досвіду. До них належать Острозький культурно-освітній центр, Київська колегія та Києво-Могилянська академія. Проаналізуйте діяльність цих навчальних закладів та їх вплив на розвиток вітчизняної і світової культури.

Після вивчення матеріалу теми Ви зможете:

- зрозуміти специфіку Олельковицького ренесансу;
- дати характеристику основним досягненням української культури цього періоду;
- визначити основні риси раннього гуманізму в Україні;

- показати який внесок у розвиток української культури внесли Юрій Дрогобич, Павло Русин, Лукаш з Нового Міста, Григорій Чуй, Станіслав Оріховський - Роксолян та ін;
- назвати основні особливості української вищої школи періоду українського Ренесансу.

Література.

1. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посіб./ За ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника.- Львів: Світ, 2005.- С.416-440
2. Абрамович С.Д., Чикарьова М.Ю. Світова та українська культура: Навч. посіб.- Львів: Світ, 2004.- С.289-293.
3. Культурологія: теорія та історія культури: Навч. посіб./ За ред. І.І.Тюрменко, О.Д.Горбула.- К.: ЦУЛ, 2004.- С.197-213.
4. Греченко В.А. та ін. Історія світової та української культури: Підручник.- К.: Літера, 2000.- С.105-119.
5. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Погорілий Д.Є. Кредитно-модульний курс культурології: Навч. посіб.- К.: ЦУЛ, 2006.- С.224-227.
6. Шейко В. Історія української культури. – К., 2010.

Після опрацювання даної теми дайте відповіді на питання .

1. Розкрийте сутність питання Ренесанс в українській культурі.
2. У якому виді мистецтва України найхарактерніше виявились ознаки ренесансного стилю?
3. Назвіть імена видатних філософів - гуманістів кінця XV- середини XVI ст. зачинателів гуманістичної культури в Україні.
4. Чому колегія в Острозі вважається осередком ренесансної культури в Україні?
5. Охарактеризуйте вклад в українську культуру Петра Могили.
6. У чому, на вашу думку, полягає найсуттєвіший вплив і значення ренесансної культури для України?

Теми для доповідей та рефератів.

1. Архітектурні традиції Львова – синтез культур.
2. Братські школи як осередки знань і національного духу.
3. Гуманістична думка в Україні.
4. Києво-Могилянська академія як науково-культурний центр.
5. Культурний поступ українців у період Литовсько-Руської держави.
6. Поширення ідей гуманізму в українській культурі.
7. Ренесансні архітектурні ансамблі в Україні.
8. Українське бароко.

Самостійна робота. 6

Тема. Культурологічний потенціал Т. Г. Шевченка в українській культурі.

Питання для самостійного вивчення:

1. Роль творчості Т.Шевченка у становленні української культури.
2. Шевченко - художник.
3. Поезія Т.Шевченка та її вплив на культурне життя України.

Методичні вказівки. Місце Т. Г. Шевченка в українському суспільстві і в українській культурі особливе. Саме він вивів українську культуру на вищий щабель розвитку, сміливо підкреслюючи її національну самобутність. Тому пізнання постаті Шевченка, його творчої спадщини, місця в українській і світовій культурі – процес постійний і необхідний.

Провідну роль у процесі духовного відродження України в ХІХ ст. відіграв Тарас Шевченко. Творчість Кобзаря відкрила новий, вищий етап у розвитку української культури. Проаналізуйте який саме вплив мала творчість Тараса Григоровича Шевченка на становлення української культури.

Т. Шевченко всесвітньо відомий передусім як великий український поет. Проте, як видно із його життєпису, сам він своїм фахом вважав малярство. Опрацьовуючи дане питання особливу увагу зверніть на досягнення митця в сфері образотворчого мистецтва, а саме – станкового живопису, монументально-декоративного розпису, графіки, скульптури. Охарактеризуйте найвизначніші твори Шевченка - художника.

Відзначаючи роль Т.Г.Шевченка в українській і світовій культурі, звичайно ж, не можна оминати поетичної творчості Великого Кобзаря Мовою своїх поетичних творів він завершив процес формування загальноукраїнського літературного мовлення на національній основі. Мова творів Т.Шевченка як художнє явище стала родоначальною мовою нової української літератури. Виступаючи прекрасним зразком, мова „Кобзаря” сприяла міжрегіональній етномовній консолідації українців Наддніпрянщини, Галичини, Буковини і Закарпаття. Проаналізуйте в чому саме це проявлялося.

Після вивчення матеріалу теми Ви зможете:

- визначити вплив творчості Т.Шевченка на становлення української культури;
- зрозуміти консолідуючу силу постаті Т.Шевченка для українського народу;
- дати характеристику творчості Т.Шевченка - художника;
- охарактеризувати поетичну спадщину Кобзаря.
- Шевченко в сучасному житті українців.

Література.

1. Попович М.В. Нарис історії культури України.- К.: АртЕк, 1999.- С.363 -
2. Тиктор І. Історія української культури: УІІІ зшиток.- С.346-361
3. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посіб/ За ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника.- Львів: Світ, 2005.- С.486-498.

4. Русанівський В.М. Культура українського народу: Навч. посіб.- К.: Либідь, 1994.- С.147-169.
5. Абрамович С.Д., Чикарьова М.Ю. Світова та українська культура: Навч. посіб.- Львів: Світ, 2004.- С.308-309.
6. Греченко В.А. та ін. Історія світової та української культури: Підручник.- К.: Літера, 2000.- С.405-409.
7. Українська і зарубіжна культура: Навч. посіб./ За ред. М.М. Заковича. - К.: Знання, 2000.- С.508-516.
8. Культурологія: теорія та історія культури: Навч. посіб./ За ред. І.І.Тюрменко, О.Д. Горбула.- К.: ЦУЛ, 2004.- С.283-290.

Після опрацювання даної теми дайте відповіді на питання.

1. В чому полягала роль Т.Г.Шевченка у становленні української культури?
2. Опишіть явища літературного відродження в Україні XIX ст. охарактеризуйте виняткову роль Тараса Шевченка у пробудженні національної самосвідомості народу.
3. Визначте місце Т.Г.Шевченка в світовій культурі.
4. Які живописні твори Т.Шевченка ви знаєте?
5. Чому Т.Г.Шевченко вважав себе перш за все художником?
6. В чому полягала консолідуюча роль постаті великого Кобзаря?

Теми для доповідей та рефератів.

1. Т.Г.Шевченко і українська культура.
2. Т.Г.Шевченко - художник.
3. Вплив творчості Т.Г.Шевченка на культуру Галичини.
4. Т.Г.Шевченко в світовій культурі.
5. Прорекламуйте один з поетичних творів Шевченка та проаналізуйте його.